

ZA PAMÁTKAMI NAŠÍ OBCE – ŽICHLÍNEK

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět, Člověk a příroda, Člověk a společnost

Výstupy RVP: 1. stupeň
Žák srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik.

Výstupy RVP: 2. stupeň
Pojmenuje kulturní či historické památky v místě, kde žije. Na příkladech porovnává minulost a současnost.
Žák hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu.
Žák objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám.

Věk: 3. – 9. třída

Anotace: **Žák si uvědomí, co lze považovat za památku, pochopí význam památek, seznámí se s hlavními památkami v místě svého bydliště prostřednictvím pracovních listů. Jejich cílem není naučit se velké množství faktografických informací, ale zevrubně vnímat podobu místních památek, pochopit důvod, proč vznikly a co znázorňují.**

Časová dotace: závisí na pedagogovi

Pomůcky: pracovní listy, psací a výtvarné potřeby

TEORETICKÁ ČÁST

Úvodní činností je společná diskuse nad otázkami. Následující část věnující se významným památkám by bylo vhodné spojit s vycházkou do terénu a úkoly v pracovních listech řešit přímo u dotčených památek (v krajním případě je možné úkoly řešit v učebně za pomoci fotografií). Řešit úkoly v pracovních listech bude nejvhodnější ve skupinkách nebo kolektivně.

Na úvod lekcí je možné zařadit otázky k zamyšlení:

Co je památka (památná stavba)?

Jaká ta věc musí být, abychom ji mohli považovat za památku?

Co bychom v naší obci zařadili mezi památky?

Jak by se člověk měl k památce chovat?

Jak by se člověk měl o památku starat?

Pracovní list NAŠE ŠKOLA

Naše škola

Naše škola byla postavena v roce 1909. Je tedy stará let. Děti z Žichlíčku však do školy chodily mnohem dříve. Stará škola stojí dodnes vedle kostela, byla postavena v roce 1795 na místě ještě starší dřevěné školy.

Naše dnešní škola byla do užívání slavnostně předána 18. srpna 1909. Dostala jméno „Jubilejní škola císaře Franze Josefa“ a před ní byl tomuto našemu císaři postaven pomník.

V přízemí vlevo od hlavního vchodu byla školní kuchyně a vedle tělocvična (se čtyřmi okny). Tělocvična byla kompletně zařízená, s množstvím cvičebního nářadí: bradla, kůň, koza, hrazda, kladina, odrazový můstek, žíněny, šplhadla atd. Vpravo od hlavního vchodu byl byt řídícího učitele se 4 pokoji a kuchyní. Za hlavním vchodem do školy byla hala, ze které vedlo schodiště do prvního patra, a také tam byly záchody. Vedle dveří na záchody byl botník, kde měl každý žák svou přihrádku na boty. Do tříd mohli žáci chodit jen v přezůvkách, protože ve všech místnostech byly parketové podlahy. V prvním patře byly tři učebny, třída pro mateřskou školu a kabinet pro školní pomůcky (např. pro výuku zeměpisu nebo přírodopisu).

V čem se tehdejší škola lišila od dnešní?

.....

.....

.....

.....

.....

V roce 1939 do školy v Žichlíčku chodilo 56 žáků (32 chlapců a 24 dívek), učilo se ve dvou třídách.

Kolik žáků bylo tehdy průměrně v jedné třídě?

Kolik žáků chodí do školy v Žichlíčku dnes? Je jich víc nebo míň?

Už více jak sto let je zvykem pořizovat na konci školního roku třídní fotky. Na obrázku je třída ve školním roce 1922/1923. Máte doma také nějakou starou třídní fotku? Pokud ano, porovnej ji s naší poslední třídní fotkou. V čem se liší fotka? V čem se liší žáci?

.....

.....

.....

.....

.....

Jak se kdysi chodilo do školy?

Jak všichni víme, povinnou školní výuku zavedla Marie Terezie v roce 1774. Ale zpočátku docházku nikdo nevymáhal, některé děti do školy chodily jen občas, jiné téměř vůbec. Když rodiče potřebovali své děti doma na práci, do školy nešly.

Školní docházka nebyla vždy devítiletá, dříve se do školy muselo chodit jen šest let, později osm let. Povinný byl kdysi jen první stupeň ZŠ, kterému se tehdy říkalo obecná škola. Na druhý stupeň (zvaný měšťanská škola) se už nemuselo. Učilo se čtení, psaní, počty, přírodopis, základy dějepisu a zeměpisu, zpěv, ruční práce, kreslení, tělocvik a náboženství.

CO NÁM ŘÍKAJÍ STARÉ ŠKOLNÍ KRONIKY

Jak vypadal začátek školního roku?

21. října 1828 byl zahájen školní rok. Žactvo se shromáždilo o půl osmé před školou, odkud se za zvuku obecní kapely v průvodu přesunulo do kostela, kde se konala bohoslužba. Poté se žactvo vrátilo do školy, kde řídící učitel pronesl uvítací řeč a následně byl žákům přečten školní řád.

Co se ve škole dělo, když byl státní svátek?

Rozhodnutím ministerstva školství byla oslava 18. výročí založení naší republiky stanovena na 27. 10. tohoto roku. V 10 hodin se žáci ve svátečním oděvu a bez učebních pomůcek shromáždili ve 4. třídě, kterou žákyně slavnostně vyzdobily květinami. Řídící učitel přednesl projev o významu tohoto dne. Následně žáci recitovali k této příležitosti připravené básně a zpívali písně. Poté se prostřednictvím rádia řídícího učitele poslouchal sváteční program rozhlasového vysílání pro školy. Nakonec se zpívala státní hymna. Vyučování v tento den skončilo ve 12 hodin, odpolední vyučování odpadlo. Na čelní stěně školní budovy visela od 10 hodin dopoledne 27. 10. do 8 hodin ráno 29. 10. státní vlajka.

Co si žáci připravovali pro rodiče?

V neděli 10. března 1957 se konaly v naší obci oslavy MDŽ. V místnosti Osvětové jízdby se shromáždilo 72 občanů a dětí. Vlastní oslavy byly zahájeny ve 14 hodin. Slavnostní projev k svátku žen přednesl ředitel školy. V kulturním pořadu již tradičně vystoupily děti národní školy. Program byl velmi pestrý. Vedle básní věnovaných matkám byly zazpívány četné národní písně, děti sehrály scénku ze života rodiny a závěrem děvčata zatančila v pestrém úboru tanec, který byl symbolicky zakončen přáním dětí všem ženám. Celý pořad byl občany vřele přijat. Každá žena dostala od dětí malovaná srdíčka s holubičkou, která zhotovily děti. Za odměnu dětem za krásné vystoupení bylo promítáno pásmo dětských filmů.

Jak probíhají v kronikách popisované události dnes?

.....
.....

V čem se liší a co se naopak dodnes dělá stejně?

.....
.....

Dříve byla škola v téměř každé vesnici. Vlastní školu měla například i Sázava nebo Lubník. K jakému účelu školní budovy v těchto obcích slouží dnes? Co způsobilo, že tam už dnes školy nefungují?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

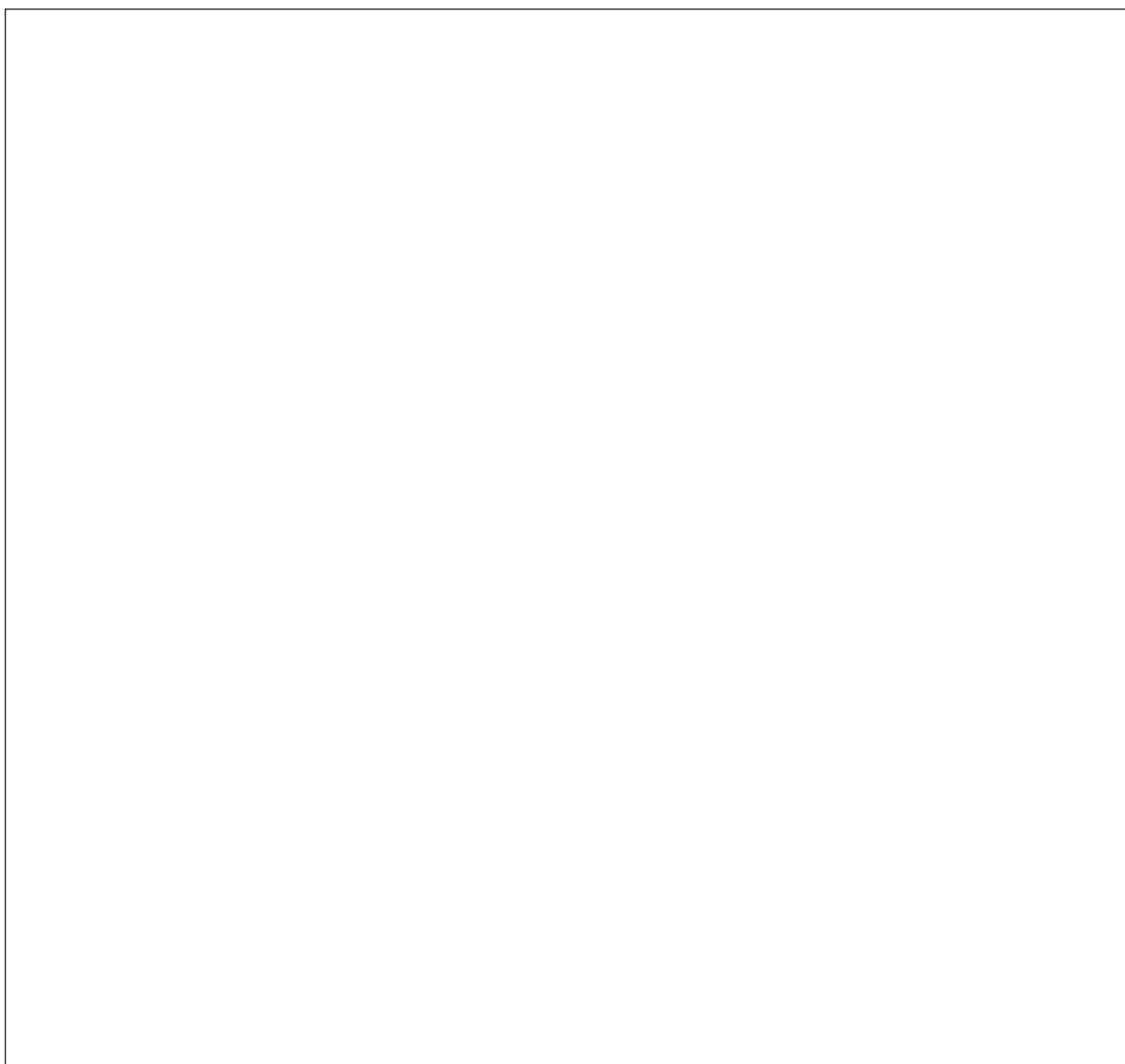
.....

.....

.....

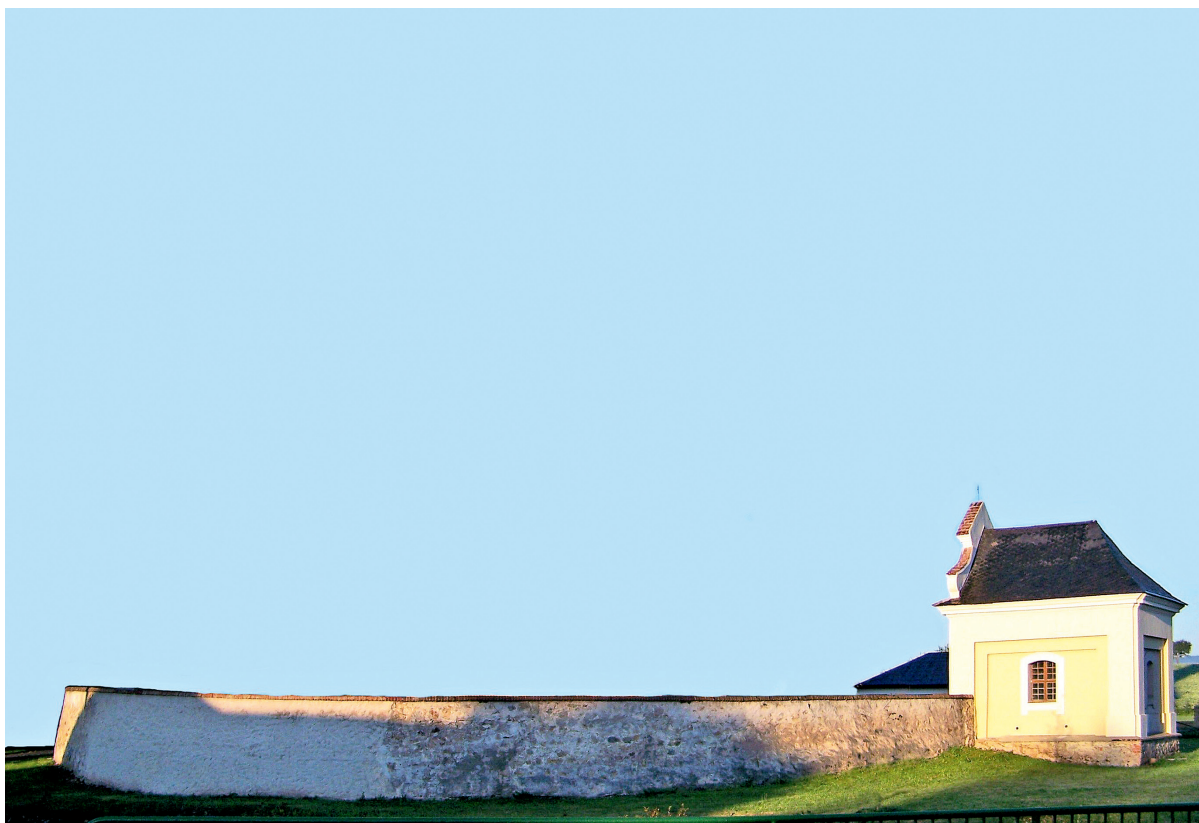
Do rámečku nakresli, jak vypadá naše škola. Porovnej současnou podobu školy se starou fotografií. V čem se liší? Byla hezčí tehdy nebo dnes?

Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí,
fond Landrát Lanškroun, karton č. 37

Pracovní list **KOSTEL**

Z fotografie se nám něco ztratilo. Co tam chybí? Dokážeme to dokreslit?

K čemu se kostel využívá?

.....
.....

Jak se náš kostel nazývá?

- a) kostel Nanebevzetí Panny Marie
- b) kostel sv. Markéty
- c) kostel sv. Jana Křtitele
- d) kostel sv. Dyndy

Kdy byl náš kostel postaven?

- a) nelze přesně říct, protože tady stojí již od pravěku
- b) v roce 1278
- c) v roce 1725
- d) v roce 2015

Který obrázek není z našeho kostela?

Každý kostel je jiný a vypadá jinak, ale některé věci najdeme v každém kostele.

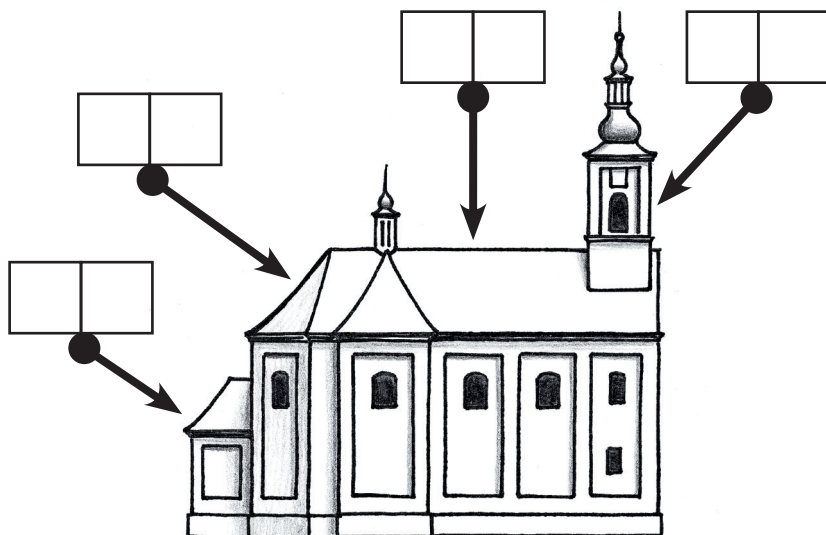
Kostel se skládá z několika částí:

- a) kostelní věž
- b) kostelní loď
- c) presbytář
- d) sakristie

Každá část kostela má svůj účel:

- 1) slouží k přípravě kněze na bohoslužbu
- 2) zde jsou shromážděni věřící při bohoslužbách
- 3) je prostor, kde je nejdůležitější část kostela = oltář
- 4) jsou zde zavěšeny zvony, jejichž zvuk svolává věřící na bohoslužbu

Do rámečků označujících části kostela vepiš správné písmenko a číslo

Náš kostel je postaven v uměleckém slohu, kterému se říká BA-ROKO. Jak bude kostel vypadat, vymyslel asi stavitel Antonio Sala, který pracoval na stavbě Nového Zámku u Rudoltic.

V okolí naší obce jsou další kostely a také malé kostelíčky, kterým se říká kaple.

Ve kterých obcích bychom našli kostely a kaple na obrázcích?

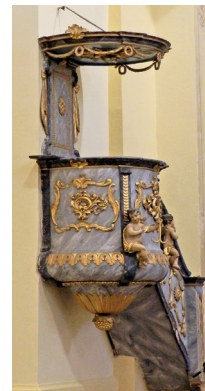
.....

.....

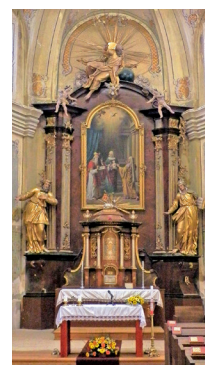
.....

.....

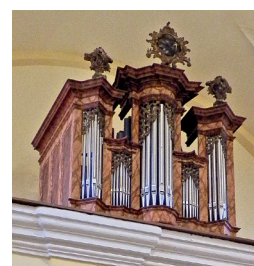
Jak se jmenují části kostelního zařízení na obrázcích?

K _____

O _____

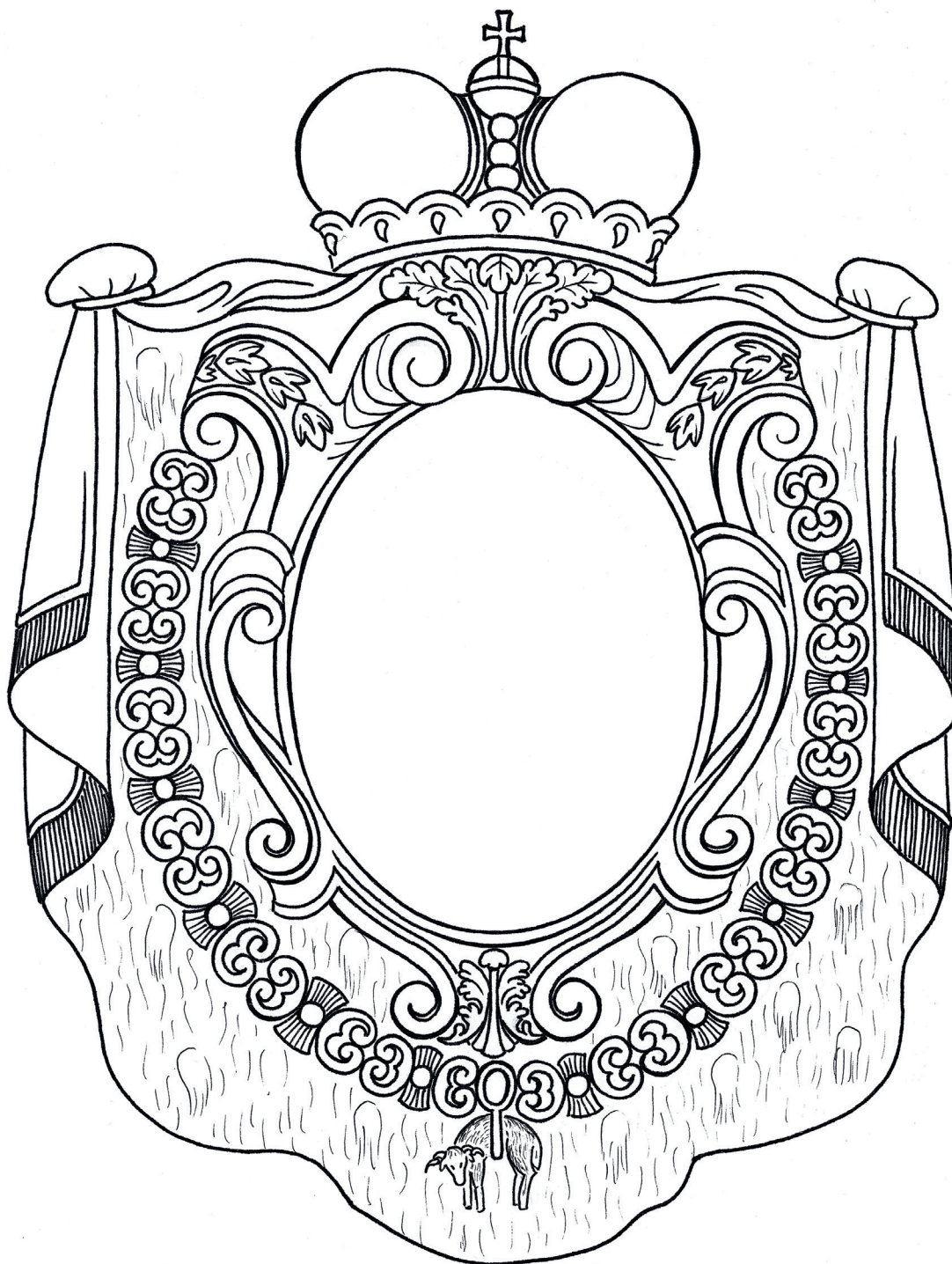

V _____

Nad vstupními dveřmi našeho kostela je kamenný erb Liechtensteinů. Visí tam proto, že knížecí rodina Liechtensteinů stavbu kostela zaplatila. Erb je nezaměnitelnou značkou každého šlechtice. Šlechtické erbovní znamení lidem uděloval král jako odměnu za věrné služby, za statečnost ve válkách, na rytířských turnajích nebo v boji s divokými zvířaty.

Šlechtici si svá erbovní znamení malovali na štíty a brnění, aby se v bitvách rozeznali, ale nejčastěji je používali na pečetích místo podpisu.

Navrhni si svůj šlechtický erb.

Pracovní list **NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE**

Z mnoha pomníků s náboženskými náměty, které se ve většině obcí nachází, bývá tím nejhonosnějším sousoší Nejsvětější Trojice. I v naší obci takové sousoší stojí.

A co toto sousoší představuje?

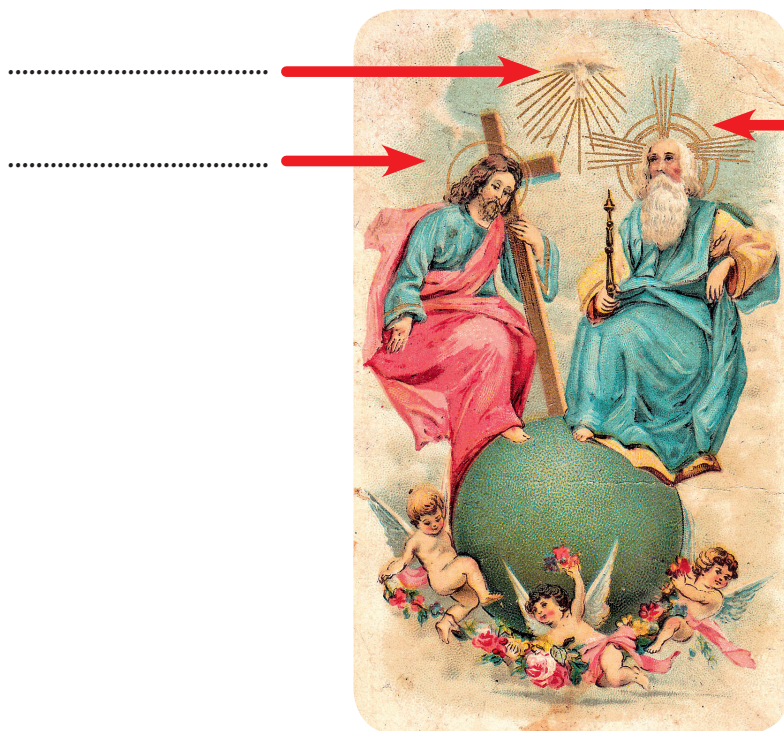
Různá náboženství si boha představují různě. Indičtí hinduisté nebo starověcí Egypťané si svá početná božstva představovali jako bytosti složené z různých částí zvířecích a lidských těl.

Křesťané mají jen jednoho boha, ale věří, že se člověku zjevuje ve třech osobách. Pokud se někdo někdy ptal, proč tomu tak je, bylo mu řečeno, že je zbytečné to řešit, protože to je věc boha a člověk by to stejně nepochopil.

S tímto vysvětlením se lidé smířili a umělci vymysleli, jak tyto božské osoby zobrazovat: první z nich je Bůh Otec = starší muž s želem v ruce (nebo papežskou korunou na hlavě). Druhou osobou je Syn Kristus = mladší muž s křížem (nebo na kříži). Třetí osobou je Duch Svatý = holubice.

Kdo je kdo na obrázku Nejsvětější Trojice?

Rozeznáme osoby i na našem sousoší?

**Křesťanská
Nejsvětější Trojice**

Hinduistický bůh Ganéša

Egyptská bohyně Tveret

Na soklu naší Nejsvětější Trojice se můžeme dočíst, že ji dal postavit Václav Habiger.

Ve kterém roce se to stalo?

Na podstavci je vytesán světec, který má v Žichlínce ještě další dvě velké sochy. Jak se jmenuje?

Dokresli obrázek

Pracovní list **SOCHA SV. JANA NEPOMUCKÉHO**

Na Lanškrounsku i v celých Čechách byl v dřívějších dobách nejoblíbenějším světcem Jan Nepomucký. Lidé ho uctívali jako ochránce před nebezpečím vody (povodním i suchu), přímluvce za bezpečné putování a šťastný návrat domů, ochránce proti pomluvám. Není divu, že si často stavěli jeho sochy a malovali jeho obrazy. Na Lanškrounsku soch sv. Jana Nepomuckého potkáme celou řadu:

**Cotkytle
1833**

**Čenkovice
1736**

Damníkovská socha se rozbila a zůstala z ní jen hlava zazděná do hřbitovní zdi.

**Damníkov
1713**

**Dolní Čermná
1771**

**Horní Heřmanice
1767**

**Lanškroun
1714**

**Luková
1810**

**Rudoltice
1737**

**Tatenice
1810**

**Výprachtice
1793**

**Žichlínek
1755**

**Žichlínek
1824**

Co je na všech sochách sv. Jana Nepomuckého stejné?

.....
.....
.....

Jaké jsou mezi nimi rozdíly?

.....
.....
.....

Kde na Lanškrounsku stojí nejstarší socha sv. Jana Nepomuckého? Kde nejmladší?

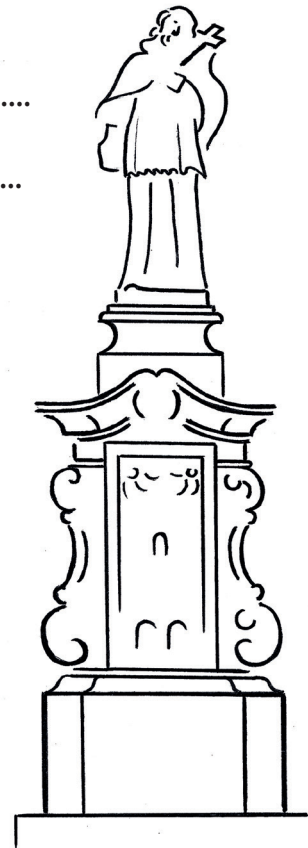
.....

V Žichlínce máme dvě velké sochy sv. Jana Nepomuckého.

Jak se stará socha u kostela?

O kolik let je mladší socha na konci obce?.....

Do obrázku zakresli, kde se na soše nachází následující detaily:

Jakou událost ze života světce symbolizují dva oblouky ve spodní části podstavce?

.....

Co symbolizuje reliéf uprostřed podstavce?

.....

Vpředu je německy napsáno, že českého patrona, sv. Jana Nepomuckého nechal

postavit místní rychtář, který se jmenoval: I _____ V _____

Kdo to byl Jan Nepomucký?

A jak to bylo doopravdy?

Arcibiskup kritizoval vládu Václava IV. Ten nechal zatknout a mučit několik jeho spolupracovníků, aby mu ukázal, že dělat něco proti králi by se mu nemuselo vyplatit.

Pracovní list RYCHTA

Poblíž sochy sv. Jana Nepomuckého stojí dům, kterému se říká rychta. Jmenuje se tak podle toho, že zde žil rychtář.

Rychtář byl člověk, který majiteli panství zodpovídal za to, že všichni lidé v obci budou plnit své povinnosti a dodržovat zákony. Funkce rychtáře byla doživotní a dědičná.

Rychtář už dnes v obci není. Přesto je zde člověk, který vesnici podobně jako dříve rychtář řídí. *Jak se tomuto povolání říká?*

Rychtář byl vždy nejbohatším sedlákem v obci, měl největší a nejnávratnější pole. Ve většině obcí na Lanškrounsku stojí rychta uprostřed obce. I v Žichlínce tomu tak bylo. Ale v roce 1624 majitel panství Karel z Liechtensteina zjistil, že rychtář má lepší pozemky než on, a tak rychtu vyměnil za panský statek na okraj i obce a z dřívější rychty udělal svůj vrchnostenský dvůr.

Na kterém obrázku je dřívější rychta?

Žichlínskými rychtáři byli od roku 1561 členové rodiny Viktorinových. Rychta byla původně dřevěná, ale v roce 1878 vyhořela. Tehdejší rychtář Jan Viktorin rychtu znovu postavil z cihel, ale velmi se při tom zadlužil a musel rychtu prodat. Odstěhoval se potom ke své sestře na statek u nádraží v Žichlínce a zbytek svého života strávil v nádražní restauraci, kde nad sklenkou klábosil s lidmi, kteří čekali na vlak nebo odněkud přijeli.

Jak dlouho rodina Viktorinových žichlínskou rychtu vlastnila?

Jak stará je dnešní žichlínská rychta?

Dům, ve kterém bývala nádražní restaurace, je také na jednom z obrázků. Na kterém?

Pracovní list **KŘÍŽ U TRATI V POLDRU**

V dřívějších dobách byla víra v Boha pro lidi velmi důležitá. Věřili, že vše, co se na světě děje, je božím záměrem. Proto se modlili k Bohu, aby se jim v životě dobře vedlo, aby je nepotkalo nic zlého. Kvůli tomu často u svých domů stavěli kříže, které je měly ochraňovat. Na kříži je přibitý Ježíš Kristus. To je ten Ježíšek, který se narodil 24. prosince v Betlémě. Celý život se snažil lidem vysvětlit, jak mají správně žít, aby se po smrti dostali do nebe a ne do pekla. Protože ale o sobě tvrdil, že je syn Boha a mezi lidmi si získal velkou oblibu, byl tehdejšími vládci označen za nebezpečného rebela a odsouzen k trestu smrti ukřižováním. Poté však vstal z mrtvých a odešel do nebe, ke svému otci. Jeho stoupenci pak založili nové náboženství, které dostalo název křesťanství.

Kříž s Ježíšem je v naší části světa nejčastějším uměleckým dílem, v každé vesnici stojí několik křížů u cest, v zahradách i v polích, kříž je v každém kostele, kříž visí na zdi i v mnoha domácnostech, křížek na řetízku na krku nosí i leckterá žena. Kříži s ukřižovaným Ježíšem říkáme krucifix.

Dříve bylo zvykem, že muž, který šel kolem nějakého krucifixu, smekl klobouk, ženy a děti se pokřížovaly a pronesly krátkou modlitbu.

Jak je to dnes?

V naší obci stojí 3 kříže. Vzpomeneme si, kde všechny stojí?

.....
.....

Jeden z nich stojí u železniční trati v poldru. Když si přečteme nápis, který je na jeho soklu, zjistíme, že jej nechal v roce postavit muž jménem

.....

Když si sochu dobře prohlédneme, uvidíme na ní několik věcí, které se objevují téměř na každém krucifixu. Nad hlavou má Ježíš Kristus tabulku se čtyřmi písmeny. Je to zkratka latinského nápisu tohoto znění (počáteční písmena doplňte):

_ esus _ azareus, _ ex _ udaeorum, což v češtině znamená: Ježíš Nazaretský, král Židů.

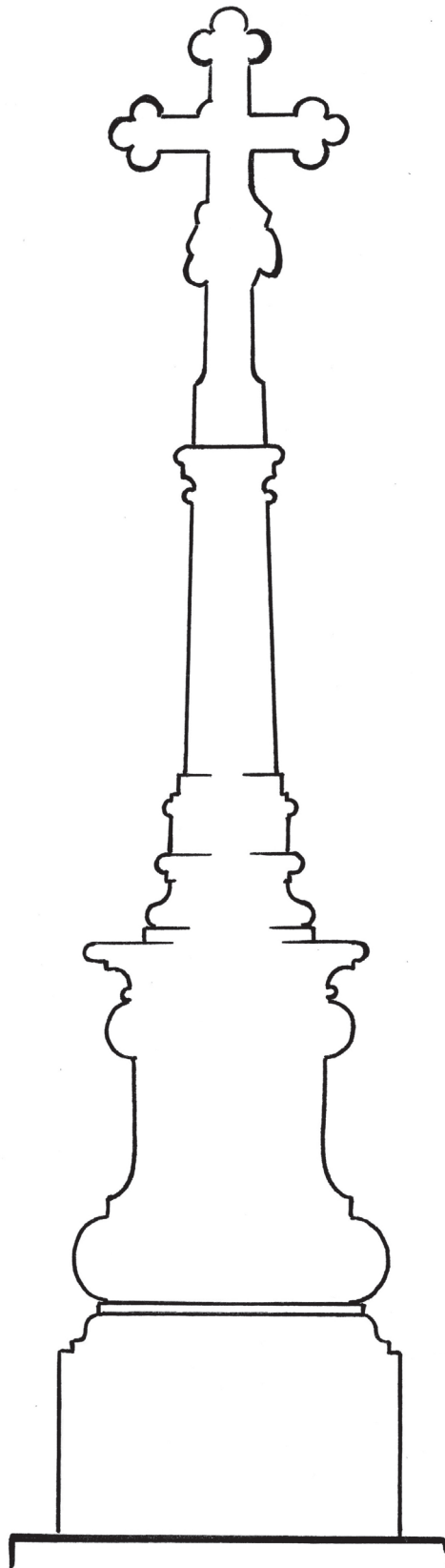
Tabulku na kříž připevnili vojáci, kteří Ježíše ukřižovali, aby tak lidem ukázali, jak dopadl ten, který byl natolik oblíbený, že se mohl stát králem. Ze stejného důvodu má Ježíš na hlavě „věneček“. Je upletený z trnitých prutů a vojáci jej Ježíšovi posměšně nasadili na hlavu místo koruny. Pod křížem jsou vyobrazeny nástroje, které vojáci použili při mučení Ježíše. Dokážeme některé z nich pojmenovat?

.....
.....

Na podstavci stojí socha, která představuje Ježíšovu matku. Jak se jmenuje?

.....

Dokresli kříž se všemi detaily.

Úvod

Cílem úvodního zamyšlení je uvědomění, co lze považovat za památku, uvědomit si význam nemovitých i movitých památek. Všechny myšlenky žáků jsou správné, pokud si je dokážou obhájit.

Co je památka (památná stavba)?

Za památku můžeme v užším slova smyslu označit objekty zapsané v Ústředním seznamu kulturních památek (tedy takové, které památkami prohlásilo Ministerstvo kultury). Jejich seznam najdeme na: <https://pamatkovykatalog.cz/soupis>. V širším slova smyslu, který je pro naše školní potřeby vhodnější, jsou to veškeré stavby a předměty, které jsou „pamětihodné“, jsou dokladem doby, v níž vznikly. Památkou v tomto smyslu nemusí být jen věc celonárodního významu, ale i věc významu regionálního.

Jaká ta věc musí být, abychom ji mohli považovat za památku?

Oficiální charakteristika říká, že památkou je věc, která je dokladem historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, a projevem tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty historické, umělecké, vědecké a technické (případně proto, že mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem).

Co bychom v naší obci zařadili mezi památky?

Většina žáků se shodne na tom, že památkou je kostel, sochy, některé staré chalupy. Předmětem diskuse by mohlo být, zda je památkou škola, hospoda a některé novější obytné stavby (jako doklad bydlení v době jejich vzniku). Nesmíme zapomenout ani na movité památky – starožitnosti v domácnostech, historické stroje, automobily....

Jak by se člověk měl k památce chovat?

Památka jako doklad doby by měla zůstat v neporušeném stavu i pro další generace. Nevhodnost vandalismu je samozřejmostí, diskutovat by se mohlo nad tím, zda vyházovat staré věci, když se místo nich používá novější typ, nebo zda je vhodné používat věc, kterou lze považovat za památku.

Jak by se člověk měl o památku starat?

Památku je nutné udržovat v dobrém stavu, záměrně neměnit její podobu (přirozená patina je pro památkový předmět lepší než nový nátěr). V případě státem chráněné kulturní památky jsou veškeré úpravy památky podmíněné schválením památkářů a je nutné je provádět postupem stanoveným památkáři.

Škola

Pro práci s historickou školní fotografií není nezbytně nutné využívat fotografie z rodinných archivů žáků, pro srovnání lze využít fotografii uvedenou v pracovním listě, která pochází z Výprachtic.

První dvě ukázky ze školních kronik jsou z Damníkova, třetí ukázka je ze školy v Květné u Lukové.

Školy v okolních obcích postupně zanikaly ve 2. polovině 20. století s klesajícím počtem žáků.

Kostel

Využití kostelu jako místa setkávání věřících s Bohem, konání náboženských obřadů – mší, křtů, svateb, pohřbů, případně koncertů budou nepochybně někteří žáci schopni říct. Stejně tak zasvěcení kostela sv. Janu Křtiteli bude některý žák určitě vědět.

Kostel byl postaven v roce 1725, což by žáci z možností ve výběru mohli odhadnout, nebo si všimnou, že nad hlavním vstupem je letopočet vytesán. Druhý obrázek v dolní řadě je z kostela v Lukové.

Části kostela: zleva – D1; C3; B2; A4. V interiéru kostela je kazatelna, oltář, varhany.

Na obrázcích je kostel sv. Markéty v Lukové, kaple sv. Prokopa v Sázavě, kostel sv. Václava v Lanškrouně a kostel sv. Petra a Pavla v Lubníku.

Erb, který je v pracovním listu určen pro návrh vlastního erbu, je překreslený erb visící nad portálem kostela (doplňuje jej Řád zlatého rouna, který císař uděloval těm nejvýznamnějším osobnostem).

Do prázdného štítu žáci kreslí symboly, které je charakterizují (vlastnosti, koníčky...).

Nejsvětější Trojice

V obci jsou dva pilíře se sousoším Nejsvětější Trojice. Jeden stojí u kostela na místě, kde do konce 2. světové války stál pomník padlým z 1. světové války. Původně stál u polní cesty východně od obce v místě, kterému se říká „U Sochy“. Druhý stojí u silnice do Rychnova. Ten je sice hodnotnější, ale pro pohyb žáků bude bezpečnější se věnovat sousoší u kostela.

Na obrázku je nahoře Duch svatý, vlevo Kristus (syn Boží) a vpravo Bůh Otec. Sousoší bylo postaveno v roce 1814, na podstavci je sv. Jan Nepomucký.

Socha sv. Jana Nepomuckého

Sochy sv. Jana Nepomuckého jsou v obci dvě. Jedna je u kostela, druhá na kraji obce poblíž bývalé rychty. Tou by se žáci při poznávací vycházce mohli věnovat cestou do poldru.

Všechny sochy mají stejný postoj, oblečení, předměty, které drží v ruce (palmová ratolest a krucifix), rysy v obličeji. Liší se tím, ve které ruce krucifix drží, způsobem zpracování, rokem vzniku.

Stáří sochy žáci zjistí z úvodního přehledu svatojanských soch.

Po přečtení komiksu žáci jistě odhadnou, že uprostřed podstavce je jazyk Jana Nepomuckého a že dva oblouky symbolizují most, ze kterého byl Jan Nepomucký svržen do Vltavy.

Sochu dal postavit rychtář Iohann Victorin.

Rychta

Čím dříve byl rychtář, tím je dnes starosta.

Na prvním obrázku je bývalá nádražní restaurace (přízemní část vpravo byl taneční sál), vrchnostenský dvůr, někdejší rychta, je na třetím obrázku.

Kříž v poldru

Pro ověření umístění křížů v obci lze využít některou z internetových map, např. <https://mapy.cz/turisticka?x=16.6359441&y=49.8810985&z=18&source=muni&id=3044> (kříž u domu čp. 227 na mapách nebývá zakreslen).

Kříž nechal postavit Andres Klecker v roce 1800. Na tabulce nad Kristem je INRI (Iesus Nazarenus, Rex Iudaeorum). Z nástrojů umučení Krista žáci poznají kopí, kterým byl Kristus probodnut (od něho má díru v boku), provaz a řetěz, kterým byl spoután. Možná poznají i metlu a důtky, kterými byl bičován. Houbu na tyči namočenou v octě, kterou byly svlaženy rty Krista, když byl na kříži, bude nutné asi vysvětlit. Matka Ježíše je Panna Marie.

Při dokreslování kříže nejde o vytvoření fotograficky dokonalé kresby, ale zevrubně si prohlédnout výzdobu kříže a pokusit se všechny prvky výzdoby dokreslit, jak nejlépe to je možné. Důležitější, než výsledek kresby, je pozorování při kresbě.